
Commentaar bij twee soorten noordhorens uit de vangst van
Oostendse vissers: *Colus gracilis* (da Costa, 1778) en *Colus*
jeffreysianus (Fischer, 1868). R. Vanwalleghem

Colus gracilis, de slanke noordhoren, is een soort die door de Oostendse vissers regelmatig wordt aangevoerd. Bij het nakijken van verzamelingen kon ik echter meerdere malen vaststellen dat een andere soort, *C. jeffreysianus*, verkeerdelijk gedetermineerd was als *C. gracilis*. Op het eerste zicht zien beide soorten er erg gelijkaardig uit, doch ze verschillen tenminste in één specifiek kenmerk dat zonder moeilijkheden een correcte determinatie toelaat. In de literatuur wordt er hier meestal weinig aandacht aan geschonken. Integendeel, vage beschrijvingen waar men veel kanten mee uit kan en onduidelijke figuren zijn er de oorzaak van dat het voor de geïnteresseerde meestal bij gissen blijft. Daarom proberen we hieronder de verschillen tussen beide soorten praktischer te omschrijven.

C. gracilis wordt door onze vissers meestal aangevoerd van de visgronden van de Ierse Zee. McMillan (1968) vermeldt dat de soort zeldzamer wordt naar het zuiden toe, Graham (1971) bevestigt dit en Pain (1978) noemt deze soort voor het Kanaal reeds zeldzaam. Over *C. jeffreysianus* schrijft Locard in Koehler (1896) dat deze soort zeer verspreid is over de Franse kusten en de Golf van Gascogne. Daar onze vissers beide soorten vangen - zij het in veel mindere mate *C. jeffreysianus* - zou men kunnen stellen dat het Kanaal een gebied is waar beide soorten elkaar overlappen.

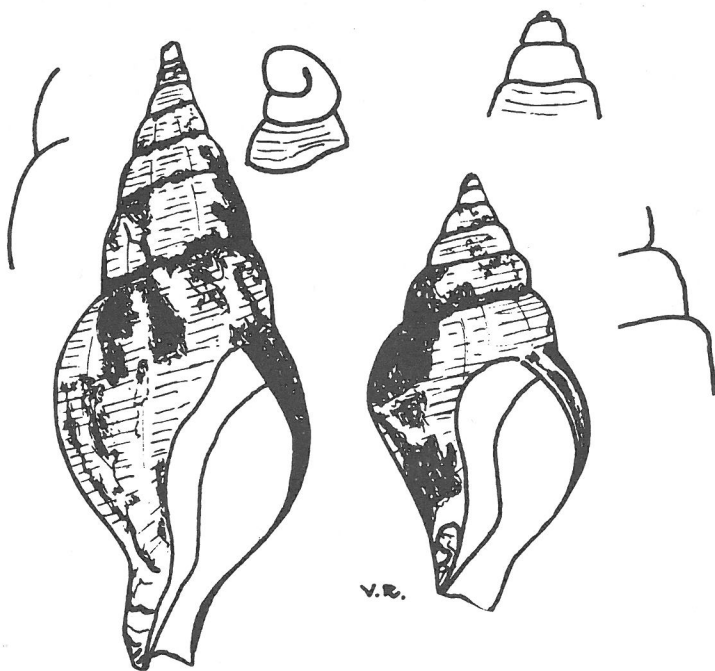
Lange tijd werd *C. gracilis* beschouwd als een vorm van *C. islandicus* (Gmelin, 1791). Nadien werden beide soorten gescheiden, doch Forbes en Hanley (1853) verklaarden zich echter akkoord met Middendorff die opteerde voor een nieuwe hereniging.

Voor het onderscheiden van *C. gracilis* en *C. jeffreysianus* kunnen we rekening houden met drie verschillen, waarvan wij slechts de derde als doorslaggevend beschouwen.

1. Afmetingen

Meestal is *C. gracilis* veel groter: volwassen exemplaren worden gemakkelijk 80-90 mm. Het grootste ex. van *C. jeffreysianus* dat we tot nu toe in handen kregen mat slechts 63 mm. *C. jeffreysianus*

ziet er meestal meer gedrongen, m.a.w. breder uit dan *C. gracilis*. Het is dan ook verleidelijk te denken dat de verhouding hoogte/breedte tussen beide soorten erg verschillend is, doch berekend aan de hand van veel exemplaren blijkt dit toch niet het geval te zijn. Zoals de meeste Buccinidae zijn beide soorten erg variabel: zowel bij *C. gracilis* als bij *C. jeffreysianus* komen langgerekte en gedrongen vormen voor. Dit heeft aanleiding gegeven tot het beschrijven van een lange reeks variëteiten. Voor *C. gracilis* vermeldt Pain (1978) de volgende vormen: var. *convoluta* Jeffreys, var. *belliana* Jordan, var. *coulsoni* Jordan. Locard in Koehler (1896) beschrijft voor *C. jeffreysianus* var. *major*, var. *minor*, var. *ventricosa*, var. *elongata* en var. *bicolor*.

Colus gracilis (links), 80 mm, getrawld in de Cardigan Baai, Wales, diepte 20 vadem en *Colus jeffreysianus* (rechts), 58 mm, getrawld in de visgronden van het St-Georges Kanaal, diepte 30 vadem. Naar exemplaren uit eigen verzameling. Vangst en gegevens van Oostendse vissers.

2. Winding en sutuur

Bij *C. jeffreysianus* zijn de windingen boller, zodat de sutuurlijn veel dieper lijkt. Daarentegen ziet *C. gracilis* er meestal meer gestroomlijnd uit, met een ondiepe sutuur. Deze kenmerken zijn weer erg relatief en zeker niet geschikt voor een definitieve determinatie.

3. Apex

Beide soorten kunnen foutloos onderscheiden worden aan de hand van de apex. Men kan zich nu terecht afvragen waarom we die andere 'relatieve' kenmerken aangehaald hebben. Doch het is immers hier dat de 'praktische' moeilijkheid van de zaak zit: de meeste *Colus*-soorten hebben vóór of tijdens het vangen de apex verloren, zodat determineren aan de hand van de apex dikwijls onmogelijk is. Daarom moeten we dikwijls rekening houden met de andere verschillen. Bij gave exemplaren is het verschil in apex meteen duidelijk: *C. gracilis* heeft een omgeslagen tepelvormige apex, terwijl bij *C. jeffreysianus* de apex zeer regelmatig is opgebouwd en zeer puntig aanvoelt.

Om volledig te zijn zouden we beide soorten ook moeten vergelijken met andere gelijkaardige *Colus*-soorten. De praktijk heeft ons echter geleerd dat die zo zelden worden aangevoerd, dat de kans om een derde soort in handen te krijgen heel gering is. Om nog meer verwarring te vermijden hebben we die zeldzame soorten buiten beschouwing gelaten.

Literatuur

- Forbes E. and S. Hanley, 1853. A History of British Mollusca and their Shells. Vol. III. John Van Voorst, London. 616 pp.
- Graham A., 1971. British Prosobranch and other operculate Gastropod Molluscs. Academic Press, London and New York. 112 pp.
- Koehler R., 1896. Résultats Scientifiques de la Campagne du "Caudan" dans le Golfe de Gascogne. Masson et Cie, Paris. 270 pgs.
- McMillan N.F., 1968. British Shells. Frederick Warne and Co. Ltd, London. 187 pp.
- Pain T., 1978. The genus *Colus* Roeding, 1798 in Western Europe (Prosobranchia-Buccinoidea). La Conchiglia-The Shell, X: 3-7.